

Træer – oppe, nede, inde og ude

Natur, udeliv og science

Der er mange træer i skoven, men hvor mange træer skal der egentlig til en skov? De skove, vi går rundt i i dag, er plantet af vores oldeforældre eller før, og Danmarks ældste træer spirede allerede i vikingetiden.

Træerne er levende, men det kan være svært at se. Når træerne dør, bliver de til møbler, huse, legetøj og meget andet.

FORFATTER: Keld Nørgaard
TEGNER: Bryan d'Emil

Friluftsrådet

Grønne Spirer
www.groennespirer.dk

AKTIVITET 1 *Lær et træ at kende*

Tag ud på tur og kig på træer. Træer er forskellige, men har alligevel nogle ting tilfælles. Foroven er der grenene, som har blade på om sommeren. Gran og Fyr beholder deres blade hele året. Grantræets blade hedder nåle. Grenene sidder på en stamme, men hvad holder stammen på plads? Det gør rødderne. I er måske heldige at finde et træ, der er væltet i

stormen, så man kan se roden. Rødder suger også vand og næring op i træet. Find jeres helt eget træ. Betragt det. Snak om hvordan det ser ud, tag blade og frugt med hjem og prøv også at tegne det. Tag på besøg hos jeres træ sommer, efterår, vinter og forår. Måske kan børnene selv tage fotos, så I senere kan sammenligne årstiderne.

AKTIVITET 2 *Træet fortæller historie*

Måske er der i jeres område et stort, gammelt træ? Hvor gammel kan et træ mon blive? Det kan være spændende at besøge et gammelt træ, for det har sikkert oplevet meget forskelligt i sit lange liv. Læg øret til træet og lyt omhyggeligt til, hvad det gamle træ kan fortælle. Det har sikkert oplevet både uhyggelige og dejlige ting, prøv nu at lyt!

AKTIVITET 3 *Træeksperten*

Denne leg skal få børnene til at bemærke de små detaljer og forskelle på træerne. Et barn (eller voksen) vælges som »træekspert« og sidder med ryggen til en gruppe forskellige træer. De andre børn skal nu vælge et træ, som eksperten ikke kan se, derfra hvor han sidder. Nu skal han prøve at finde ud af, hvordan træet

ser ud ved at stille spørgsmål til de andre. Hvordan ser bladene ud? Hvor højt er træet? Er det et gammelt træ? Børnene skiftes til at løbe hen til træet og vende tilbage med svaret. Efter et stykke tid forsøger professoren at finde træet.

AKTIVITET 4 *Sans et træ*

Træer er meget forskellige. Det er ikke kun arterne, der er forskellige. De enkelte bøgetræer kan også være meget forskellige. Det har nemlig betydning, hvilke forhold træerne er vokset op under, hvor gamle de er osv. Det kan børnene sans sig frem til uden brug af synet. En voksen (eller et andet barn) skal føre et barn med bind for øjnene rundt på en lille tur for så at ende ved et træ, som den blinde får lov til at kramme, æ og snuse til. Husk både at føle på træets fødder (rødderne) og op ad stammen. Derefter føres den blinde tilbage til udgangspunktet, får fjernet bindet. Han kan nu prøve at finde sit træ igen. Husk, at føreren skal passe rigtig godt på sin makker!

AKTIVITET 5 *Alle træets rødder*

Lad børnene lægge sig omkring et stort træ med en tyk stamme. De skal ligge med benene mod stammen og kigge op i kronen. En af de voksne skal nu lægge stemme til træet og bede rødderne udføre deres arbejde:

»Åh, jeg er så tørstig, mine blade er lige ved at visne, sug vand alle mine rødder, sug vand! Åhh det var dejligt... Men hov! Nu begynder det at blæse, jeg kan mærke at det rusker og river i alle mine grene, jeg svajer frem og tilbage, bare jeg ikke vælter!

Hold nu rigtigt godt fast, rødder.«

Fortæl træets historie mens børnene kigger op i kronen:

»Den gang jeg var et lille frø, lod min mor, det gamle krogede egetræ, mig falde ned på jorden en sen efterårsdag...«

AKTIVITET 6 *Gnid en barktegning*

Træerne har meget forskellig bark, som man kan lave nogle spændende mønstre af. Sæt et stykke papir fast på træets side med tape eller snore omkring træet, en for oven og en for neden. Nu kan barnet gnide med den flade side

af et stykke farvekridt på papiret og få lavet et flot barkgnidebillede.

Kan I finde et mønster? Tegn mønsteret op med en anden farve. Der er måske flere mønstre, som kan trækkes frem med forskellige farver?

AKTIVITET 7 *Træets alder*

Hvor gammel bliver et træ? Hvis I finder et nyfældet træ, kan de ældste børn måske tælle årringene, der hvor stammen er savet af? Selvom man ikke kan tælle, er det en fascinerende indsigt, at man på den måde kan se, hvor gammelt træet blev. Start ud fra barken og tæl indad. Når I er kommet til børnenes alder, så sæt en nål

ved denne årring. Tæl videre ind mod midten: Måske kan der også sættes nåle ved de voksnes eller forældrenes alder? Hvad med bedsteforældrene? Gad vide, hvad dette træ har oplevet i sin tid? Nu er det jo dødt... Hvad skal der mon nu ske med træet? Bliver det til brænde? Eller skal det bruges til at bygge et hus?

AKTIVITET 8 *Mål træets længde*

I kan prøve at måle et væltet eller et fældet træ. Hvor mange »børnelængder« er træet? Lad bør-

nene lægge sig i forlængelse af hinanden langs stammen, og se hvor mange børn træet måler.

AKTIVITET 9 *Kimsleg med træets blade*

På en tur kan I lege denne lærerige leg med blade. I skal bruge to stykker stof og nogle forskellige blade fra træer i nærheden. Grenene skal sidde så lavt, at børnene kan nå bladene. En voksen anbringer 5 forskellige blade mellem de to stykker stof. Børnene inddeles i grupper, som skal samarbejde. Nu får børnene lov til at se de udvalgte blade, hvorefter de dækkes til

igen. Børnene skal i grupper finde blade mægen til dem, der ligger tildækket. Lad dem få 10 min. til at hente bladene rundt omkring fra området træer. Nu tages bladene frem et ad gangen, og I snakker om, hvor de har fundet deres tilsvarende blad, hvordan det ser ud, og hvad det er for et træ, bladet kommer fra. Hvis der er en lille historie om træet, så fortæl den.

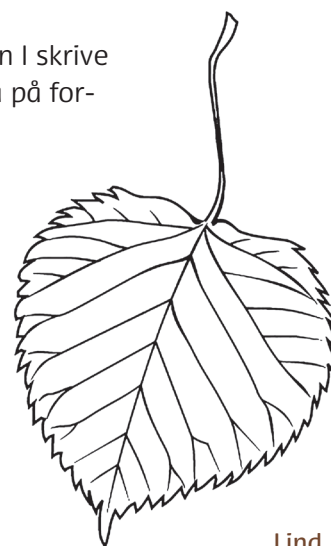

Blade fra Bøg, Ahorn, Ask og Birk

AKTIVITET 10 *Pressede blade*

Børnene kan lave deres egen bladbog. Flotte blade fra forskellige træer samles ind på ture i jeres område. Indendørs lægges hvert blad mellem to stykker papir og nogle avissider uden om til at suge. Lagene, som ikke må være for tykke, lægges i pres 3-4 uger. Skift papir nogle gange undervejs, så der ikke kommer mug. Når bladet er tørt, kan det klistres ind i et

hæfte, og sammen kan I skrive træet navn. I kan også på forhånd tegne eller fotografere det træ, som bladet kommer fra.

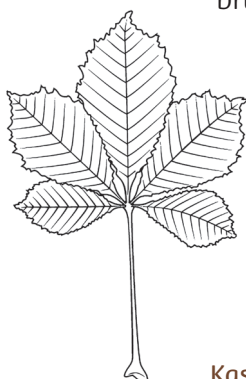
Lind

AKTIVITET 11 *Træmemory*

Kan I huske træernes navne? Tag to blade fra de almindelige træer, som I har snakket om og måske brugt til bladbogen. I skal bruge blade fra 8-10 træer

med tydeligt forskellige blade. Sæt bladene fast med tape på paptallerkener, som vendes med bunden op og blandes mellem hinanden.

Børnene står i en kreds og må nu efter tur vende to tallerkener. Hvis to tallerkener vendes med ens blade – og barnet kan sige navnet, så må barnet fortsætte med at vende to tallerkener. I kan beslutte, at det er nok, at man kan huske, at det er »træet henne ved gyngestativet« eller »klatretræet«. Børn plejer at være ret dygtige til denne form for huskespil, og den kan fint leges ude i naturen.

Kastanie

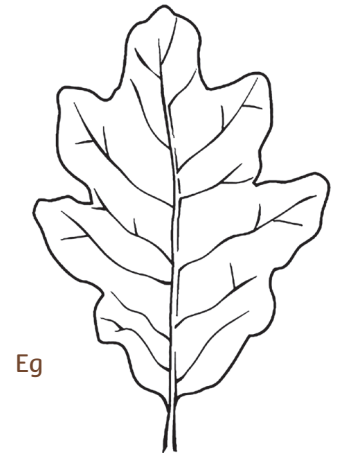
TRÆETS FRØ OG FRUGT BLIVER TIL NYE SMÅ TRÆER

AKTIVITET 12 *Plant et træ*

Kan et lille agern virkelig blive til et stort egetræ?

Læg nogle agern i lunkent vand til næste dag. Gør nogle urtepotter klar med fugtig jord og lidt småsten eller grus i bunden som dræn. Læg 2-3 agern oven på jorden og dæk dem med et tyndt lag jord. Sæt en klar plasticpose over urtepotten, prik små lufthuller i posen og stil det hele i en solrig vindueskarm. Nu bliver

det spændende at se, hvad der sker. Men husk at det kræver tålmodighed, måske et halvt år.

BRUG HÆNDER OG VÆRKTØJ

ALLE BØRN KAN LIDE AT SNITTE...

Sørg for nogle gode snitteknive til børnene. Knivene skal have den rette vinkel, så de ikke sætter sig fast i træet, når børnene arbejder. De mindste børn kan have glæde af venstrehånds- skrælleknive.

Sikkerhed: Børnene skal sidde ned, når de snitter, de skal holde afstand til andre og være opmærksomme. Man må ikke pege med kniven eller fægte rundt med den, og så skal knivene i skeden, når de ikke bruges.

AKTIVITET 13 *Brænde til bålet*

Lad børnene være med, når I saver brænde til bålet. Køb eller byg selv en lille træbuk i børnestørrelse og køb save, som børnene kan hånd-

tere. Skal der kløves brænde, kan en voksen holde øksen, mens børnene slår ovenpå med trækøller og træstykker.

AKTIVITET 14 *Lav træperler*

Friske hyldegrene i fingertyk størrelse er bedst. Barnet snitter perler ud af grenen, lange og korte med fine afrundede hjørner. Perlen skal ikke skæres af grenen, før den er færdig.

Grenen fungerer som håndtag mens barnet snitter. Efterfølgende trykkes marven ud med et søm eller en gaffel.

AKTIVITET 15 *Lav knager af juletræstoppe*

En 3-5 cm tyk grenstump fra et nåltræ med en eller flere sidegrene på, kan laves til en knage. Hovedgrenen skæres af på begge sider af de strittende sidegrene, så den er ca. 10 cm lang. Den skal snittes flad på den ene side, der

hvor den skal hænge ind mod væggen. Sidegrenene skal være 3-5 cm. lange. De er knagerne og skal vende udad og opad. Knagen kan males, f.eks. som et ansigt med en knage som næse.

AKTIVITET 16 *Lav en krybskyttefløjte*

Krybskyttefløjten består af et ca. 10 cm langt grenstykke, som har et lille fløjtehul midt på, hvori der sidder et græsstrå på tværs.

Først skal grenstykket flækkes på tværs. Det gøres ved at slå med hånden oven på en kniv, som er sat fast i enden af grenstykket.

Herefter skæres en fordybning på 2 cm x 2 mm i begge halvdele, så at der er hul tværs gennem grenen, når den samles.

Del græsstrået på langs og brug den del, hvor der ikke er midterribbe i. Læg det helt stramt mellem de to grenhalvdele, så det flugter med grenen. Brug snor eller elastik til at holde fløjten sammen med. Et stykke i hver ende. Prøv så at fløjte gennem hullet.

VI BRUGER SKOVENS TRÆER

Træ har i flere årtusinder været brugt til boliger, skibe, værktøj og i det hele taget alt hvad mennesker har haft brug for i de daglige gøremål. I dag dyrker og fælder vi stadig enorme mængder træ og bruger til ... Ja hvad? Gå selv på jagt inde og ude og forestil jer, hvordan det hele ville se ud, hvis ikke vi havde træerne.

AKTIVITET 17 *Træ inden døre*

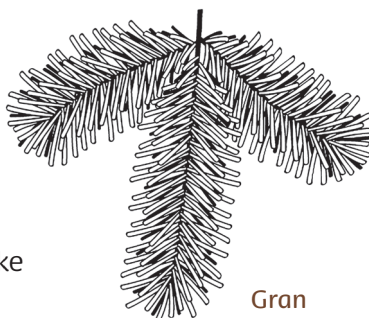
Borde, stole, legetøj og køkkenredskaber. Vi bruger træ alle steder, men ikke på samme måde. Noget træ har vi malet og noget er lakeret. Man kan også godt se, at det ikke er den

samme slags træ alle steder. Eg, bøg og fyr er nogle af de almindeligste træsorter inden døre.

AKTIVITET 18 *På besøg hos skovarbejderne*

I skoven arbejder der også mennesker.

Lav en aftale med den lokale skovfoged, som måske har tid en dag til at vise jer rundt og fortælle om sit arbejde og om skoven. Det er altid spændende at høre om arbejdet i skoven. Skovfogeden kan måske fortælle jer, hvor der er særlig spændende steder at gå hen. Måske skal der snart fældes træer i skoven?

Gran

Fyr

DANMARKS ÆLDSTE TRÆER SYNGER PÅ SIDSTE VERS

Kongeegen er kendt som Danmarks ældste træ. Indtil for ganske få år siden var den stadig i stand til at sætte nyt løv hvert forår, men selvom træet stadig står der, må man nok nu betegne det som dødt. Det samme gælder det næstældste træ, Snoegen. Dermed er vores ældste levende træ sandsynligvis Storkeegen på »kun« 800 år (Kongeegen formodes at være mellem 1500 og 2000 år gammel.) Alle disse tre, gamle træer findes i Jægerspris Skovdistrikt på Sjælland.